

§ 4. РОЗКВІТ І ЗАНЕПАД ІМПЕРІЇ ФРАНКІВ

Обговоріть у класі

Що мав зробити правитель, аби його почали називати «Великим» та «батьком Європи»? Чи може успішна держава повністю залежати від особистості її лідера? Чому?

Дослідіть

Найбільшої могутності Франкська держава досягла за правління **Карла Великого (768–814 рр.)**. На основі уривку з прижиттєвої біографії Карла Великого і живопису Альбрехта Дюрера визначте: Які риси характеру Карла здаються вам важливими для державного діяча? Чому? Як деталі середньовічного портрета доповнюють текст документа?

Із прижиттєвої біографії Карла Великого середньовічного історика Рейнгарда

Карл був широкої й міцної статури, високий на зріст... Хо́да Карла була міцною, всі його риси — мужніми, він мав міцне здоров'я. Старанно вправлявся у верховій їзді й полював, часто тренував своє тіло плаванням, у якому був настільки вмілим, що не мав собі рівних. Невибагливий до їжі та питва, він був особливо поміркований щодо напоїв, оскільки вельми ненавидів пияцтво в будь-яких проявах...

Наділений красномовством, він міг чітко висловити все, що хотів. При цьому... не задовольнявся лише національною мовою, а докладав зусиль до вивчення мов іноземних... Володів латиною настільки, що міг висловлюватись нею, як рідною. Він вивчав мистецтво обчислень і зі старанністю мудреця допитливо вивідував шляхи зірок.

1. ЯК КАРЛ ВЕЛИКИЙ СТАВ ІМПЕРАТОРОМ

Поміркуйте

Доведіть, що Карл Великий дійсно створив імперію.

Майже все своє життя Карл провів у війнах. Десятки разів він водив своє військо у похід, досягав успіхів і зажив слави непереможного полководця. Прагнучи об'єднати під своєю владою всі германські племена, король понад 30 років намагався підкорити волелюбних язичників-саксів, які жили на півночі сучасної Німеччини. Під час війн франки наvertsали їх у християнство через страти, грабежі та переселення. Карл діяв і силою, і засобами дипломатії, і хитрощами. Врешті, як писав історик Ейнхард, сакси «приєдналися до умов, запропонованих королем; які полягали у відмові від своїх... релігійних звичаїв і поклонінні дияволам, у прийнятті таїнств християнської віри і релігії та в об'єднанні з франками в єдиний народ».

У результаті багаторічних завоювань королівство Карла Великого об'єднало більшу частину Західної Європи. У 800 р. у соборі Святого Петра в Римі римський папа поклав на голову Карла імператорську корону.

Дослідіть

1. Визначте основні напрямки походів Карла Великого. Порівняйте територію Франкського королівства Хлодвіга та імперії Карла Великого. Які висновки можна зробити?

2. Опишіть, як відбувалася процедура коронування. Які деталі вам здаються важливими? Чому?

Фрідріх Каульбах. Імператорська коронація Карла Великого. 1861 р.

2. ЩО ТАКЕ КАРОЛІНГСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ

Поміркуйте

На основі тексту визначте основні риси періоду Каролінгського відродження й запишіть їх.

Франкська імперія була потужною державою раннього Середньовіччя. Після її проголошення Карл воював не так часто, як раніше, більше зусиль він спрямовував на облаштування держави. Імператор реформував військо і дбав про розбудову регіонів: за його наказами осушувались болота, вирубувались ліси, будувались монастирі та міста, а також чудові палаци і церкви.

Під час свого правління Карл Великий сприяв інтелектуальному та культурному золотому віку, який історики називають **Каролінгським відродженням**¹. Він запрошував до свого двору освічених людей з інших країн — Італії, Іспанії, Англії. Зокрема, тут працював учений *аббат Алкуїн*, який написав перші доступні та зрозумілі підручники з граматики, риторики й діалектики, якими користувалися протягом усього Середньовіччя. Зростала кількість освічених людей в імперії і завдяки створенню нових шкіл, бібліотек і нових книжок. Деякі історики навіть називають культуру Каролінгського відродження шкільною. Завдяки зусиллям учених і переписувачів книг не було забуто латинську мову, саме її використовували в усіх навчальних закладах Середньовіччя.

Карл Великий видавав закони, які стосувалися різних сфер життя франків і лягли в основу середньовічного права. При його дворі були написані численні хроніки, що відтворювали історичні події того часу. Наслідуючи римських імператорів, Карл будував в Аахені й інших містах кам'яні палаци та церкви.

Дослідіть

Розгляньте інфографіку та визначте, чому досягнення у сфері культури у часи правління Карла Великого називають Каролінгським відродженням? Що саме було відроджено?

¹ Назва на честь династії Каролінгів, до якої належав Карл Великий

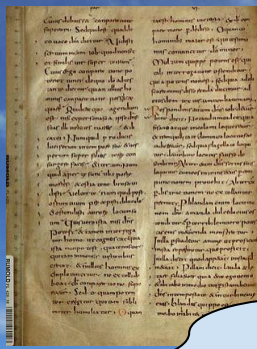
Аахенський собор

Робота при дворі Карла багатьох вчених з усієї Європи

Учений Алкуїн (в центрі)

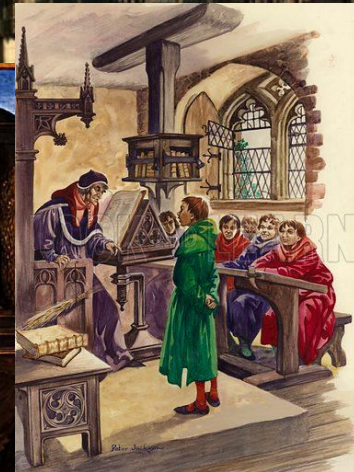
Розробка каролінгського мініскула — простого і зручного шрифта

Майстерня з переписування книг

Карл Великий Будівельник. Мініатюра

Заснування шкіл при церквах і монастирях

Розвиток архітектури і ремесел

3. ЗАГИБЕЛЬ ІМПЕРІЇ КАРЛА ВЕЛИКОГО. УТВОРЕННЯ ДЕРЖАВ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ

Дослідіть

1. Чому на карті Європи з'явилися нові держави? Знайдіть на карті на початку параграфа нові держави, назвіть їх столиці.

2. Як ілюстрація відображає розкол Франкської імперії?

Розподіл Франкської імперії. Середньовічна мініатюра

Поміркуйте

Порівняйте отриману з вашого дослідження інформацію з текстом. Що нового ви дізналися?

Карл Великий передав владу своєму сину Людовіку Благочестивому. Під час свого правління новий імператор розділив імперію, щоб кожен із його синів міг правити своїм власним королівством під більшою владою свого батька. Але по смерті Людовика між його синами розгорнулись міжусобні війни² за престол. Врешті-решт у **843 р.** у Вердені онуки Карла Великого уклали договір про поділ імперії. Відповідно до умов **Верденського**

² **Міжусобні війни** — війни за владу, які відбуваються всередині держави, певної групи людей тощо.

договору найстаршому — Лотарю — дістався почесний імператорський титул, Північна Італія та вузька смуга земель уздовж річки Рейн — майбутня Лотарингія. Його середній брат заволодів Східнофранкським королівством, яке пізніше стали називати Німеччиною. Наймолодший отримав Західнофранкське королівство, тобто майже всю територію майбутньої Франції. Верденський договір став початком формування трьох західноєвропейських держав: Франції, Німеччини та Італії — і, відповідно, французького, німецького та італійського народів.

Перевір себе

1. У якому році Карл Великий став імператором?
2. Якими були основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики Карла Великого?
3. Що засвідчив Верденський договір?
4. *Що спільного було в політиці Хлодвіга та Карла Великого?*
5. *Назви причини розпаду імперії Карла Великого.*
6. *Чому навіть такому сильному і авторитетному правителю, як Карл Великий, було складно досягти внутрішньої єдності у величезній країні?*

А ще ти можеш

Обери одного з діячів цього періоду — Хлодвіга або Карла Великого — та склади розгорнутий план до його історичного портрета. З відкритих джерел добери достовірні ілюстрації, які можна використати під час розповіді.

ВИКОРИСТОВУЄМО ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Складаючи історичний портрет відомої постаті:

- 1) зазначте найважливіші риси характеру історичного діяча/діячки;
- 2) визначте основні напрями діяльності;
- 3) оцініть його/її внесок в історію;
- 4) опишіть ваше ставлення до цього діяча/діячки.